

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนบ้านเมืองคอง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนบ้านเมืองคอง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหาการศึกษาครั้งนี้ อาศัยแนวทางการประเมินผลการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ประกอบกับการใช้วิธีการประเมินแบบ CIPP Model ของ Stufflebeam โดยจะประเมินครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือ ประเมินสภาพแวดล้อม (Context) ประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) ประเมินกระบวนการดำเนินงาน (Process) ประเมินผลผลิต (Product) สำหรับประชากรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย 1. ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเมืองคอง จำนวน 1 คน ครูผู้สอนในโรงเรียน จำนวน 10 คน ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 13 คน ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 13 คน ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 13 คน 2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 จำนวน 50 คน รวม 100 คน และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการศึกษานี้มี 2 ชนิด คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม 1. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างใช้สัมภาษณ์ ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ 2. แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถาม มี 3 ตอน ใช้สอบถามนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 รายละเอียดของแบบสอบถาม ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ ตอนที่ 2 การประเมินโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนบ้านเมืองคอง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีคำถามที่ครอบคลุมถึงการดำเนินงานทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อม (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) ด้านผลผลิต (Product) ข้อคำถามเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนบ้านเมืองคอง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแบบปลายเปิด ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความถี่และร้อยละ

ผลการศึกษารูปได้ดังนี้ นักเรียนผู้ตอบแบบประเมิน และผลการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ เห็นด้วยและเห็นว่าเป็นจริง จำแนกตามด้านของการประเมิน ดังนี้

1. ด้านสภาพแวดล้อม โดยรวม อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยของประเด็นคำถาม คือ วัตถุประสงค์ของโครงการอาหารกลางวัน เพื่อให้ นักเรียน ได้มีอาหารกลางวันรับประทานทุกคน ทุกวัน วัตถุประสงค์ของโครงการอาหารกลางวันเพื่อมุ่งพัฒนาสุขนิสัย และมารยาท ในการรับประทานอาหารของนักเรียน และการจัดโครงการอาหารกลางวันสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน และผู้ปกครอง โรงเรียนมีความพร้อมในการจัดการทำโครงการอาหารกลางวัน และการจัดโครงการอาหารกลางวันมีเป้าหมายให้นักเรียนทุกคนได้รับประทานอาหารที่มีทั้งปริมาณและคุณค่าตามหลักอาหาร 5 หมู่ สำหรับประเด็นที่นักเรียนมีความเห็นไม่สอดคล้องกันมากที่สุด คือ การจัดโครงการอาหารกลางวันมีเป้าหมายให้นักเรียนทุกคนได้รับประทานอาหารที่มีทั้งปริมาณและคุณค่าตามหลักอาหาร 5 หมู่ ส่วนการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ เกี่ยวกับปัญหาด้านสภาพแวดล้อมที่สำคัญคือ สถานที่ตั้งของโรงอาหารไม่เอื้อต่อการรับประทานอาหาร เนื่องจากข้อจำกัดของพื้นที่ในการก่อสร้าง ทำให้โรงอาหารได้รับแสงสว่างที่ไม่เพียงพอ อากาศถ่ายเทไม่สะดวก มีกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์ของห้องน้ำซึ่งตั้งอยู่ภายในอาคาร โรงอาหาร เกิดจากการกำจัดของเสียของห้องครัวทิ้งลงในท่อระบายน้ำผ่านด้านข้างของโรงอาหาร โดยมีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาคือ ควรติดตั้งหลอดไฟฟ้าเพิ่มเพื่อให้มีแสงสว่างที่เพียงพอ ทางโรงเรียนควรมีเครื่องคัดเศษอาหาร เครื่องดักไขมันหรือบ่อดักไขมันก่อนปล่อยน้ำเสียออกสู่ชุมชน และควรหาน้ำยาระงับกลิ่นหรือผลิตภัณฑ์ล้างห้องน้ำที่สามารถกำจัดกลิ่น

2. ด้านปัจจัยนำเข้า โดยรวม อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยของประเด็นคำถาม คือ มีการดำเนินการโครงการอาหารกลางวันต่อเนื่องและเหมาะสมตลอดปีการศึกษา อุปกรณ์ที่ใช้ประเภทครุภัณฑ์ห้องครัวมีเพียงพอในการดำเนินโครงการอาหารกลางวัน และมีการจัดเก็บภาชนะใส่อาหารอย่างเป็นระเบียบ สำหรับประเด็นที่นักเรียนมีความเห็นไม่สอดคล้องกันมากที่สุด คือ ผู้ประกอบอาหารเป็นผู้มีความรู้และความชำนาญในการประกอบอาหารแต่ละชนิดเป็นอย่างดี ส่วนการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ เกี่ยวกับปัญหาด้านปัจจัยนำเข้าที่สำคัญคือแม่ครัวพุดจาไม่สุภาพกับนักเรียน เป็นเพราะบางวันนักเรียนไม่รับผิดชอบเก็บภาชนะ หรือทำอาหารหกเลอะเทอะ สถานที่รับประทานอาหารไม่ค่อยความสะอาด การจัดที่ล้างภาชนะไม่เป็นสัดส่วน ไม่ถูกต้องตามหลักอนามัย โดยให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาคือ ควรมีการอบรมให้ความรู้เรื่องหน้าที่ รับผิดชอบ และมารยาทให้แก่ นักเรียนและแม่ครัวด้วย ควรจัดเวรทำความสะอาดสถานที่ รับประทานอาหารและมีมาตรการเพิ่มโทษแก่ผู้ไม่ปฏิบัติตาม และควรจัดที่ล้างภาชนะให้เป็นสัดส่วน ถูกต้องตามหลักอนามัย

3. ด้านกระบวนการดำเนินการ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยของประเด็นคำถาม คือ การกำหนดระยะเวลารับประทานอาหาร ป.1- ป.6 เวลา 11.40 น. มีความเหมาะสม นักเรียนกล่าวระลึกถึงคุณค่าของอาหารก่อนรับประทานอาหารทุกครั้ง และหลังจากรับประทานอาหารแล้ว นักเรียนทุกคนทำความสะอาดโต๊ะอาหารทุกครั้ง และมีการจัดครูเวรประจำวัน อำนวยความสะดวก และควบคุมความเรียบร้อยในการเข้ารับประทานอาหารกลางวันของนักเรียน และมีการรายงานผลการปฏิบัติงาน โครงการอาหารกลางวันให้นักเรียน และผู้ปกครอง ได้รับทราบ ทุกสิ้นปีการศึกษา สำหรับประเด็นที่นักเรียนมีความเห็นไม่สอดคล้องกันมากที่สุด คือ หลังจากรับประทานอาหารแล้ว นักเรียนทุกคนเก็บภาชนะใส่อาหารทุกครั้ง ส่วนการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ เกี่ยวกับปัญหาด้านกระบวนการดำเนินงานที่สำคัญคือ การทำความสะอาดพื้นที่ที่ใช้รับประทานอาหารของนักเรียนในบางวันยังไม่สะอาดเพียงพอ มีสุนัขเข้ามากินเศษอาหารที่ตกพื้นภายในอาคาร นักเรียนบางคนไม่ช่วยเพื่อนในการทำเวร ผู้ปกครองบางส่วนยังไม่เห็นความสำคัญของการดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวัน โดยมีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาคือ ควรจัดนักเรียนในแต่ละวันให้เข้าไปทำความสะอาดโรงอาหาร ทั้งตอนเช้า และหลังเลิกรับประทานอาหาร ควรตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวัน โดยใช้ภาคีสี่ฝ่าย ได้แก่ ผู้แทนครู ผู้แทนนักเรียน ผู้แทนผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชนเข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการบริหารจัดการโครงการอาหารกลางวัน

4. ด้านผลผลิต โดยรวม อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยของประเด็นคำถาม คือ การจัดโครงการอาหารกลางวันช่วยลดภาระด้านการเงิน ให้กับพ่อ แม่ และผู้ปกครองของนักเรียน การจัดโครงการอาหารกลางวันช่วยประหยัดเวลาของพ่อ แม่ และผู้ปกครอง ในการเตรียมอาหารกลางวันให้นักเรียน และโครงการอาหารกลางวันช่วยให้เด็กนักเรียนได้รับประทานอาหารครบทุกคน ทุกวัน สำหรับประเด็นที่นักเรียนมีความเห็นไม่สอดคล้องกันมากที่สุด คือ โครงการอาหารกลางวันช่วยให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าครบ 5 หมู่ ถูกสุขลักษณะ ส่วนการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ เกี่ยวกับปัญหาด้านผลผลิตที่สำคัญคือ โครงการอาหารกลางวันยังไม่สามารถช่วยให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าครบ 5 หมู่ และถูกสุขลักษณะ การจัดโครงการอาหารกลางวันครูยังไม่สามารถสังเกตพฤติกรรม และพัฒนามารยาทในการรับประทานอาหารของนักเรียนได้อย่างทั่วถึง โดยให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาคือ ควรจัดกิจกรรมเพิ่มเติมในโรงเรียนที่สนับสนุนด้านผลผลิต ด้านปริมาณเพื่อให้เพียงพอกับความต้องการของนักเรียนและ ควรสรุปผลการพัฒนาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ด้วยการศึกษาดูงานและการบันทึกความคิดเห็น และควรร่วมกันวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาในการดำเนินงาน คือขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน

5.2 อภิปรายผล

จากผลการศึกษาการประเมินโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนบ้านเมืองคอง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ข้อค้นพบ ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจ และได้นำมาอภิปรายผลไว้ดังนี้

นักเรียนผู้ตอบแบบประเมินได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นการประเมินโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนบ้านเมืองคอง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนบ้านเมืองคอง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ประสบผลสำเร็จ สำหรับด้านสภาพแวดล้อม โดยรวม อยู่ในระดับมากเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของประเด็นคำถาม คือ วัตถุประสงค์ของโครงการอาหารกลางวัน เพื่อให้นักเรียนได้มีอาหารกลางวันรับประทานทุกคน ทุกวัน , วัตถุประสงค์ของโครงการอาหารกลางวันเพื่อมุ่งพัฒนาสุขนิสัย และมารยาท ในการรับประทานอาหารของนักเรียน และการจัดโครงการอาหารกลางวันสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน และผู้ปกครอง โรงเรียนมีความพร้อมในการจัดการทำโครงการอาหารกลางวัน และการจัดโครงการอาหารกลางวันมีเป้าหมายให้นักเรียนทุกคนได้รับประทานอาหารที่มีทั้งปริมาณและคุณค่าตามหลักอาหาร 5 หมู่ สำหรับปัญหาด้านสภาพแวดล้อมที่สำคัญคือ นักเรียนรับประทานอาหารกลางวันไม่ครบทุกคน บางคนทานขนมแทนอาหาร การจัดโครงการอาหารกลางวันไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน และผู้ปกครอง นักเรียนบางคนไม่รับประทานอาหารกลางวัน โดยมีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาคือ แต่งตั้งคณะกรรมการนักเรียนเพื่อสอดส่องดูแลนักเรียนแทนครู โดยทำการชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ ในช่วงชั่วโมงประชุม ระหว่างช่วงรับประทานอาหารกลางวัน งดการขายขนมขบเคี้ยวในบริเวณโรงเรียน โดยเปลี่ยนเป็นขายขนมไทยแทน และขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดโครงการอาหารกลางวัน

ส่วนการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ เกี่ยวกับปัญหาด้านสภาพแวดล้อมที่สำคัญคือสถานที่ตั้งของโรงอาหารไม่เอื้อต่อการรับประทานอาหาร เนื่องจากข้อจำกัดของพื้นที่ในการก่อสร้างทำให้โรงอาหารได้รับแสงสว่างที่ไม่เพียงพอ อากาศถ่ายเทไม่สะดวก มีกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์ของห้องน้ำซึ่งตั้งอยู่ภายในอาคารโรงอาหาร เกิดจากการกำจัดของเสียของห้องครัวทิ้งลงในท่อระบายน้ำผ่านด้านข้างของโรงอาหาร โดยมีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาคือ ควรติดตั้งหลอดไฟฟ้าเพิ่มเพื่อให้มีแสงสว่างที่เพียงพอ ทางโรงเรียนควรมีเครื่องดักเศษอาหาร เครื่องดักไขมันหรือบ่อดักไขมันก่อนปล่อยน้ำเสียออกสู่ชุมชน และควรหาน้ำยาระงับกลิ่นหรือผลิตภัณฑ์ล้างห้องน้ำที่สามารถกำจัดกลิ่น ข้อค้นพบดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนบ้านเมืองคอง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ยังไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ทั้งยังขาดการ

ติดตามและการประเมินผลให้ครอบคลุมกิจกรรมของโครงการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใช้ในการปรับและพัฒนาโครงการในอนาคต ผลการศึกษาครั้งนี้เป็นไปในทำนองเดียวกับผลการศึกษาของประยูทธ ศรีทิพย์ (2534, หน้า ข – ง) ได้ประเมินโครงการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวัน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนจัดโครงการได้บรรลุเป้าหมายในเกณฑ์ดี ได้แก่ การจัดให้นักเรียนทุกคนได้รับประทานอาหารกลางวันที่ถูกหลักและคุณค่าทางโภชนาการ นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมจริง คณะครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองมีเจตคติที่ดีต่อโครงการ ภูมิความรู้ ความเข้าใจและปฏิบัติได้ตามแนวที่โครงการกำหนด ปัญหาที่น่าสนใจ ได้แก่ โรงเรียนในหมู่บ้านยากจน กันดาร และห่างไกลมีครูที่รับผิดชอบจัดกิจกรรมอาหารกลางวัน และมีงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในบางกระบวนการได้น้อย คณะครูได้เสนอแนะว่า ควรจะเพิ่มปัจจัย คือ บุคลากรและงบประมาณให้เพียงพอและสอดคล้องกับสภาพความจำเป็นของแต่ละท้องถิ่นอย่างแท้จริง สำหรับประเด็นที่นักเรียนมีความเห็นไม่สอดคล้องกันมากที่สุด คือ การจัดโครงการอาหารกลางวันมีเป้าหมายให้นักเรียนทุกคนได้รับประทานอาหารที่มีทั้งปริมาณและคุณค่าตามหลักอาหาร 5 หมู่ อาจเป็นเพราะนักเรียนไม่แน่ใจว่าจะได้รับอาหารครบ 5 หมู่หรือไม่ รวมถึงปริมาณอาหารที่นักเรียนอาจต้องการไม่เท่ากัน จึงอาจเห็นว่าน้อยไปหรือพอเหมาะก็ได้

การประเมินโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนบ้านเมืองทอง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ด้านปัจจัยนำเข้า โดยรวม อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยของประเด็นคำถาม คือ มีการดำเนินการ โครงการอาหารกลางวันต่อเนื่องและเหมาะสมตลอดปีการศึกษา อุปกรณ์ที่ใช้ประเภทครุภัณฑ์ห้องครัวมีเพียงพอในการดำเนินโครงการอาหารกลางวัน และมีการจัดเก็บภาชนะใส่อาหารอย่างเป็นระเบียบ ส่วนข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง คือ สถานที่ที่รับประทานอาหาร มีความปลอดภัย , เงินอุดหนุนอาหารกลางวัน หัวละ 13 บาท ต่อคน ต่อวัน ที่โรงเรียนได้รับ เพียงพอกับปริมาณและคุณภาพอาหาร และผู้ประกอบอาหารเป็นผู้มีความรู้และความชำนาญในการประกอบอาหารแต่ละชนิดเป็นอย่างดี เพราะจากสภาพความเป็นจริงสถานที่ที่ใช้รับประทานอาหารยังไม่เพียงพอ อีกทั้งเงินอุดหนุนอาหารกลางวันเมื่อเทียบกับคุณภาพและปริมาณอาหารที่นักเรียนได้รับยังไม่เพียงพออีกด้วย สำหรับปัญหาด้านปัจจัยนำเข้าที่สำคัญคือ ผู้ประกอบอาหารไม่ค่อยมีความรู้และความชำนาญในการประกอบอาหารแต่ละชนิด จำนวนบุคลากรในการดำเนินโครงการอาหารกลางวันไม่เพียงพอ สถานที่รับประทานอาหารไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน การจัดภาชนะใส่อาหารไม่เพียงพอ ส่วนข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาคือ จัดภาชนะใส่อาหารให้เพียงพอ จัดให้มีการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการก่อนรับเข้าทำงาน เตรียมสถานที่ให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน เตรียมพร้อมทั้งด้านจำนวนบุคลากรและให้ความรู้เรื่องโครงการอาหารกลางวันด้วย

ส่วนการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ เกี่ยวกับปัญหาด้านปัจจัยนำเข้าที่สำคัญคือ แม่ครัว พูดยาไม่สุภาพกับนักเรียน เป็นเพราะบางวันนักเรียนไม่รับผิดชอบเก็บภาชนะ หรือทำอาหารหกเลอะเทอะ สถานที่รับประทานอาหารไม่ค่อยความสะดวก การจัดที่ล้างภาชนะไม่เป็นสัดส่วน ไม่ถูกต้องตามหลักอนามัย โดยให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาคือ ควรมีการอบรมให้ความรู้เรื่องหน้าที่ รับผิดชอบต่อ และมารยาทให้แก่ นักเรียนและแม่ครัวด้วย ควรจัดเวรทำความสะอาดสถานที่ รับประทานอาหารและมีมาตรการเพิ่มโทษแก่ผู้ไม่ปฏิบัติตาม และควรจัดที่ล้างภาชนะให้เป็นสัดส่วน ถูกต้องตามหลักอนามัย ข้อค้นพบดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนบ้านเมืองทอง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ยังขาดการควบคุมกระบวนการประกอบอาหาร ตั้งแต่ความสะดวกของอาหาร ความสะดวกของสถานที่ปรุงอาหาร และสถานที่รับประทานอาหาร มีจำนวนภาชนะที่ใช้ปรุงอาหาร และบรรจุอาหารอย่างเพียงพอ จึงควรมีการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการก่อนเข้าทำงาน ผลการศึกษาครั้งนี้เป็น ไปในทำนองเดียวกับหลักการจัดอาหารกลางวันในโรงเรียนของสำนักงาน นโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (2539) ได้ให้หลักการในการจัดอาหารกลางวันไว้ว่า หลักการจัดอาหารกลางวันในทุกโรงเรียนต้องดำเนินการ ควรจัดอาหารให้มีคุณค่าทางโภชนาการ เหมาะสมกับฐานะด้านการเงินของผู้ปกครอง โดยการควบคุมดูแลของครู ด้านรูปแบบของอาหาร ในการจัดอาหารกลางวันให้กับเด็กนักเรียน โรงเรียนสามารถจะเลือกจัดในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือหลายรูปแบบตามสภาพความเหมาะสมของเศรษฐกิจและท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความประหยัด ปลอดภัยและได้คุณค่าอาหารที่ครบถ้วน สอดคล้องกับผลการศึกษาของประยูทธ ศรีทิพย์ (2534, หน้า ข – ง) ได้ประเมิน โครงการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวัน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้เทคนิคในการบริหารโครงการได้ในเกณฑ์ที่ดี ได้แก่ การจัดให้ครู นักเรียนรับผิดชอบ ในกิจกรรมโครงการ สามารถนำเอาคาบเรียนได้มากกว่า 1 วัน ต่อสัปดาห์ จำหน่ายอาหารได้ในราคา ถูก สามารถจัดอาหารกลางวันฟรีแก่นักเรียนที่ขาดแคลนได้ทุกคน เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ สุชาติดา ขำหรั่ง (2538, หน้า 170-173) ได้ศึกษาอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่าด้านงบประมาณการเงิน ส่วนใหญ่ได้รับจากงบประมาณของ กรุงเทพมหานคร และมีบางโรงเรียนได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาล และยังไม่เพียงพอด้านวัสดุ อุปกรณ์ ภาชนะสำหรับใส่อาหาร โรงเรียนส่วนใหญ่มีเพียงพอ ยกเว้นโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาด ปานกลางมีไม่เพียงพอ ด้านอาคารสถานที่ ส่วนใหญ่มีสถานที่ในการประกอบอาหาร และบางแห่ง ใช้ห้องเรียนเป็นที่รับประทานอาหาร สำหรับโรงเรียนขนาดใหญ่มากและขนาดกลาง ม้านั่งมีไม่เพียงพอ สำหรับประเด็นที่นักเรียนมีความเห็นไม่สอดคล้องกันมากที่สุด คือ ผู้ประกอบอาหารเป็นผู้มี

ความรู้และความชำนาญในการประกอบอาหารแต่ละชนิดเป็นอย่างดี อาจเป็นเพราะโรงเรียนจัดเตรียมหรือมีความพร้อมอยู่แล้วหรือได้รับการดูแลในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่เริ่มโครงการ

การประเมินโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนบ้านเมืองคอง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ด้านกระบวนการดำเนินงาน โดยรวม อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยของประเด็นคำถาม คือ การกำหนดระยะเวลารับประทานอาหาร ป.1- ป.6 เวลา 11.40 น. มีความเหมาะสม นักเรียนกล่าวระลึกถึงคุณค่าของอาหารก่อนรับประทานอาหารทุกครั้ง และหลังจากรับประทานอาหารแล้ว นักเรียนทุกคนทำความสะอาดโต๊ะอาหารทุกครั้ง และมีการจัดครูเวรประจำวัน อำนวยความสะดวก และควบคุมความเรียบร้อยในการเข้ารับประทานอาหารกลางวันของนักเรียน และมีการรายงานผลการปฏิบัติงานโครงการอาหารกลางวันให้นักเรียน และผู้ปกครอง ได้รับทราบทุกสิ้นปีการศึกษา ส่วนข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง คือ ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันและผู้ประกอบอาหารมีการให้บริการหรือพูดคุยกับนักเรียนอย่างสุภาพ , นักเรียนมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาในการดำเนินโครงการอาหารกลางวัน เพราะจากสภาพที่เป็นจริง ผู้ประกอบอาหารบางคนอาจให้บริการไม่ทั่วถึง เนื่องจากนักเรียนมีจำนวนมาก บางครั้งอาจพูดคุยไม่สุภาพกับนักเรียน และครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน ไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เนื่องจากมีหน้าที่การสอนด้วย สำหรับปัญหาด้านกระบวนการดำเนินงานที่สำคัญคือ หลังจากรับประทานอาหารแล้ว นักเรียนบางคนไม่เก็บภาชนะใส่อาหาร นักเรียนไม่มีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาในการดำเนินโครงการอาหารกลางวัน บางครั้งไม่มีครูเวรประจำวัน อำนวยความสะดวก และควบคุมความเรียบร้อยในการเข้ารับประทานอาหารกลางวันของนักเรียน ระยะเวลาที่รับประทานอาหารสั้นเกินไป บางครั้งเลิกเรียนช้าทำให้รับประทานอาหารไม่ทัน สอดคล้องกับข้อข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาคือ ปรับระยะเวลาการรับประทานอาหารให้สอดคล้องกับเวลาเรียน จัดครูเวรทำหน้าที่ให้เพียงพอ กำหนดบทลงโทษกับนักเรียนที่ไม่เก็บภาชนะใส่อาหาร ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามากขึ้น ส่วนการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ เกี่ยวกับปัญหาด้านกระบวนการดำเนินงานที่สำคัญคือ การทำความสะอาดพื้นที่ที่รับประทานอาหารของนักเรียนในบางวันยังไม่สะอาดเพียงพอ มีสุนัขเข้ามากินเศษอาหารที่ตกพื้นภายในอาคาร นักเรียนบางคนไม่ช่วยเพื่อนในการทำเวร ผู้ปกครองบางส่วนยังไม่เห็นความสำคัญของการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน โดยมีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาคือ ควรจัดนักเรียนในแต่ละวันให้เข้าไปทำความสะอาดโรงอาหาร ทั้งตอนเช้า และหลังเลิกรับประทานอาหาร ควรตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันโดยใช้ภาคีสี่ฝ่าย ได้แก่ ผู้แทนครู ผู้แทนนักเรียน ผู้แทนผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชนเข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการบริหารจัดการโครงการอาหารกลางวัน ข้อค้นพบดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนบ้านเมืองคอง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ยังขาดการแก้ไขปัญหาในการดำเนินโครงการอาหารกลางวัน การอำนวยความ

สะดวก และควบคุมความเรียบร้อยในการเข้ารับประทานอาหารกลางวัน ผลการศึกษาครั้งนี้เป็นไปในทำนองเดียวกับแนวคิดการกำหนดรูปแบบของอาหาร ในการจัดอาหารกลางวันให้กับเด็กนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530, หน้า 25-28) โรงเรียนสามารถจะเลือกจัดในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือหลายรูปแบบตามสภาพความเหมาะสมของเศรษฐกิจและท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความประหยัด ปลอดภัย และได้คุณค่าอาหารที่ครบถ้วน เช่นเดียวกับผลการศึกษาของประยูทธ ศรีทิพย์ (2534, หน้า ข – ง) ได้ประเมินโครงการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวัน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการดำเนินงานทุกกระบวนการ สามารถจัดได้ทุกโรงเรียน มีกระบวนการประกอบอาหาร การรับประทานอาหาร การเก็บและการล้าง นักเรียนมีส่วนร่วมปฏิบัติมากกว่ากระบวนการจัดการ การเตรียมอาหาร การเตรียมผลผลิต และการถนอมอาหาร ขณะที่สุชาดา ขำหรุ่น (2538, หน้า 170-173) ได้ศึกษาอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาการดำเนินโครงการอาหารกลางวัน ได้แก่ การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบไม่ชัดเจน ขาดการประสานงาน วัตถุดิบมีราคาแพง เงินทุนหมุนเวียนมีน้อย เครื่องครัวไม่ทันสมัย ขาดงาน ช้อน ส้อม ถาดหลุม ไม่มีสถานที่เก็บอุปกรณ์และเครื่องมือในการจัดทำอาหาร ครู-นักเรียนที่รับผิดชอบโครงการมีคาบสอนมา ตลอดจนถึงไม่ได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงานเท่าที่ควร สำหรับประเด็นที่นักเรียนมีความเห็นไม่สอดคล้องกันมากที่สุด คือ หลังจากรับประทานอาหารแล้ว นักเรียนทุกคนเก็บภาชนะใส่อาหารทุกครั้ง อาจเป็นเพราะนักเรียนคิดว่าเป็นหน้าที่ของพนักงานจัดเก็บภาชนะหรือเพราะ ไม่ได้รับการฝึกอบรมหรือเรียนรู้วิธีการจัดเก็บภาชนะที่ถูกต้อง

การประเมินโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนบ้านเมืองคอง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ด้านผลผลิต โดยรวม อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยของประเด็นคำถาม คือ การจัดโครงการอาหารกลางวันช่วยลดภาระด้านการเงิน ให้กับพ่อ แม่ และผู้ปกครองของนักเรียน การจัดโครงการอาหารกลางวันช่วยประหยัดเวลาของพ่อ แม่ และผู้ปกครอง ในการเตรียมอาหารกลางวันให้นักเรียน และโครงการอาหารกลางวันช่วยให้เด็กนักเรียนได้รับประทานอาหารครบทุกคน ทุกวัน สำหรับปัญหาด้านผลผลิตที่สำคัญคือ ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอาหารกลางวันน้อย โครงการอาหารกลางวันยังไม่สามารถช่วยให้เด็กนักเรียนได้รับประทานอาหารครบทุกคนทุกวัน นักเรียนยังมีสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหารกลางวันน้อย ส่วนข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ในการประชุมผู้ปกครอง จัดให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องโครงการอาหารกลางวัน ครูปลูกฝังเรื่องโภชนาการ อาหารหลัก 5 หมู่ สุขนิสัยที่ดี ในรายวิชาสุขศึกษาให้มากขึ้น ส่วนการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ เกี่ยวกับปัญหาด้านผลผลิตที่สำคัญคือ โครงการอาหารกลางวันยังไม่สามารถช่วยให้เด็กนักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าครบ 5 หมู่ และถูกสุขลักษณะ

การจัดโครงการอาหารกลางวัน ครูยังไม่สามารถสังเกตพฤติกรรม และพัฒนามารยาทในการรับประทานอาหารของนักเรียนได้อย่างทั่วถึง โดยให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาคือ ควรจัดกิจกรรมเพิ่มเติมในโรงเรียนที่สนับสนุนด้านผลผลิต ด้านปริมาณเพื่อให้เพียงพอกับความต้องการของนักเรียนและ ควรสรุปผลการพัฒนาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ด้วยการศึกษาค้นคว้าและการบันทึกความคิดเห็น และควรร่วมกันวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาในการดำเนินงานคือขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ข้อค้นพบดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนบ้านเมืองคอง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ยังไม่สามารถจัดโครงการอาหารกลางวันให้นักเรียนได้รับประทานอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองบางคนอาจเพิ่มขึ้น เนื่องจากต้องเตรียมอาหารที่นักเรียนชอบมาให้จากที่บ้านเพื่อรับประทานแทนอาหารกลางวันที่โรงเรียนจัดให้ ซึ่งอาหารที่นักเรียนนำมาอาจจะมีคุณค่าทางโภชนาการไม่ครบ 5 หมู่ ผลการศึกษาครั้งนี้เป็นไปในทำนองเดียวกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530, หน้า 14) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน เพื่อสร้างสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการศึกษแก่ชุมชน และนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน เช่นเดียวกับผลการศึกษาของวิรัตน์ ไวยกุล และคณะ (2530, หน้า 71) ได้ศึกษาสภาพการจัดทำอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตเมืองเชียงใหม่ และเขตอำเภอรอบนอก ผลการศึกษาพบว่าการดำเนินงานอาหารกลางวันในโรงเรียนขนาดเล็กในเขตเมืองเชียงใหม่ และอำเภอรอบนอก มักจะประสบปัญหาในเรื่องเงินทุน เพราะนักเรียนส่วนใหญ่มีกำลังซื้อน้อย นักเรียนที่รับบริการมีจำนวนไม่มาก ทำให้รายได้ได้น้อยกว่ารายจ่าย และไม่พอที่จะดำเนินงานไปเรื่อย ๆ โรงเรียนจึงจำเป็นต้องจัดให้มีการระดมทุนหรือการหารายได้ เพื่อสนับสนุนการจัดอาหารกลางวันบ่อย ๆ ให้รูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดงานกุศล และชักชวนให้มีการบริจาค เป็นต้น และเช่นเดียวกับผลการศึกษาของประยูทธ ศรีทิพย์ (2534, หน้า ข – ง) ได้ประเมินโครงการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาการดำเนินงานโครงการมีแต่ไม่รุนแรง ปัญหาที่น่าสนใจ ได้แก่ โรงเรียนในหมู่บ้านยากจนกันดาร และห่างไกลมีครูที่รับผิดชอบจัดกิจกรรมอาหารกลางวัน และมีงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในบางกระบวนการได้น้อย คณะครูได้เสนอแนะว่า ควรจะเพิ่มปัจจัย คือ บุคลากรและงบประมาณให้เพียงพอและสอดคล้องกับสภาพความจำเป็นของแต่ละท้องถิ่นอย่างแท้จริง

สำหรับค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นักเรียนที่ตอบแบบประเมินมีความเห็นที่ไม่สอดคล้องกัน คือการจัดโครงการอาหารกลางวันมีเป้าหมายให้นักเรียนทุกคนได้รับประทานอาหารที่มีทั้งปริมาณและคุณค่าตามหลักอาหาร 5 หมู่ ผู้ประกอบอาหารเป็นผู้มีความรู้และความชำนาญในการประกอบอาหาร

แต่ละชนิดเป็นอย่างดี หลังจากรับประทานอาหารแล้ว นักเรียนทุกคนเก็บภาชนะใส่อาหารทุกครั้ง และโครงการอาหารกลางวันช่วยให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าครบ 5 หมู่ สุขลักษณะ เพราะนักเรียนต่างระดับชั้นกัน อาจมีเจตคติ ประสพการณ์ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวันไม่เท่ากัน อีกทั้งผู้ประกอบการอาจยังมีความรู้ที่ไม่เพียงพอเรื่องคุณค่าทางโภชนาการของอาหารแต่ละชนิด โรงเรียนไม่มีกฎ ระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องการรับประทานอาหารกลางวันอีกด้วย

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

จากผลการศึกษาคำประเมินโครงการอาหารกลางวัน ของโรงเรียนบ้านเมืองทอง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ ในภาพรวมของการประเมินพบว่า ฝ่ายบริหารควรดำเนินโครงการอาหารกลางวันต่อไป แต่ควรปรับปรุง แก้ไข ด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้ ดังนี้

1. ด้านสภาพแวดล้อม ควรมีการจัดโครงการอาหารกลางวันให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน และผู้ปกครอง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนักเรียนเพื่อสอดส่องดูแลนักเรียนแทนครูระหว่างช่วงรับประทานอาหารกลางวัน เพื่อให้นักเรียนรับประทานอาหารเช้ากลางวันให้ได้ครบทุกคน

2. ด้านปัจจัยนำเข้า ควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการก่อนรับเข้าทำงาน และเตรียมพร้อมทั้งด้านจำนวนบุคลากรและให้ความรู้เรื่องโครงการอาหารกลางวันด้วย อีกทั้งจัดสถานที่ที่รับประทานอาหารเช้าให้มีความปลอดภัย ตลอดจนจัดสรรเงินอุดหนุนอาหารเช้ากลางวันให้โรงเรียนได้รับให้ เพียงพอกับปริมาณและคุณภาพอาหาร

3. ด้านกระบวนการดำเนินงาน ควรปรับระยะเวลาการรับประทานอาหารเช้าให้สอดคล้องกับเวลาเรียน กำหนดคบทกลงโทษกับนักเรียนที่ไม่เก็บภาชนะใส่อาหาร จัดทำข้อปฏิบัติในการรับประทานอาหารกลางวันของโรงเรียนให้ชัดเจน และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามากขึ้น มีการอบรมครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันและผู้ประกอบการให้มีการให้บริการหรือพูดคุยกับนักเรียนอย่างสุภาพ

4. ด้านผลผลิต ครูปลูกฝังเรื่องโภชนาการ อาหารหลัก 5 หมู่ สุขนิสัยที่ดี และในการประชุมผู้ปกครอง จัดให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องโครงการอาหารกลางวัน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ร่วมด้วย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การประชุมรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น

2. ให้นำข้อมูลการประเมินโครงการอาหารกลางวันครั้งนี้ไปใช้เป็นข้อมูลในการแสวงหา
รูปแบบวิธีการจัดโครงการอาหารกลางวันที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนบ้านเมืองคอง อำเภอเชียงดาว
จังหวัดเชียงใหม่ ต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved